

⁵ Порядок заповнення та подання декларації з податку на додану вартість, затверджений наказом ДПА України від 30.05.1997 р. № 166 та зареєстрований у Міністерстві юстиції України 09.07.1997 р. за № 250/2054 (у редакції наказу ДПА України від 15.06.2005 р. № 213).

⁶ Порядок акумуляції та використання коштів, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 26 лютого 1999 р. № 271.

⁷ Наказ ДПА України від 30.05.1997 р. № 166 «Про затвердження форми податкової декларації та Порядку її заповнення і подання», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 09.07.1997 р. за № 250/2054, із змінами і доповненнями.

Резюме

У статті зроблений аналіз застосування Верховним Судом України норм матеріального права, а саме п. 11.21 та 11.29 статті 11 Закону України «Про податок на додану вартість» у період 2008 – 2009 рр., проаналізовано помилки, які допускали суди попередніх інстанцій при розгляді вищезазначеної категорії справ.

Ключові слова: пільга, режим, оподаткування, податок на додану вартість.

Резюме

В статье дан анализ применения Верховным Судом Украины норм материального права, а именно п. 11.21 и 11.29 статьи 11 Закона Украины «О налоге на добавленную стоимость» в период 2008 – 2009 гг., проанализированы ошибки, которые допускали суды предыдущих инстанций при рассмотрении вышеупомянутой категории дел.

Ключевые слова: льгота, режим, налогообложение, налог, на добавленную стоимость.

Summary

In this article the comparative analysis of application of the material norms of the law by the Supreme court of Ukraine has been made, namely paragraphs 11.21 and 11.29 article 11 Law of Ukraine «About value-added tax» within 2008 – 2009 years. Besides kinds of the errors the courts of previous instances have committed during consideration above mentioned category of legal cases were analyzed.

Key words: a privilege, mode, taxation, tax, a value-added-tax.

Отримано 20.12.2010

Р. В. ЯКУБОВСЬКИЙ

*Роман Володимирович Якубовський, аспірант
Інституту держави і права ім. В. М. Корецького
НАН України*

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

Правові проблеми фінансового забезпечення навчальних закладів України вказують на необхідність здійснення порівняльно-правового аналізу та вивчення зарубіжного досвіду фінансування навчальних закладів з відповідних фондів коштів, зіставлення їх із вітчизняними джерелами залучення та використання матеріальних ресурсів. Разом із тим удосконалення фінансування навчальних закладів України не може зводитись до прямого копіювання та правового закріплення іноземних систем фінансування та їх елементів, оскільки навчальні заклади України мають власні багаторічні традиції розвитку.

Вивчення зарубіжного досвіду «є важливим, але не самодостатнім чинником. Його майже завжди буває мало. Ідеологію реформи, спираючись на один лише зарубіжний досвід, «сконструювати» не можна і не треба. При визначенні державного курсу в галузі освіти передусім враховують національні інтереси і національні цілі, основні засади національної політики та національної стратегії»¹. Вітчизняні ідеї, концепції, моделі, методики, навчальні заклади нового типу необхідно формувати власним шляхом, з послідовним та науково обґрунтованим урахуванням національних традицій, конкретних умов і можливостей, а також світових тенденцій по розв'язанню глобальних проблем людства². Тому лише на підставі наукового аналізу та комплексного дослідження можливе запровадження перспективних світових тенденцій фінансування навчальних закладів України.

Питанням зарубіжного досвіду фінансування освіти присвячені дослідження таких вчених, як Т. М. Боголіб, А. Б. Віфлеємський, В. С. Журавський, С. А. Калашнікова, І. С. Каленюк, А. О. Монаєнко, О. О. Романовський та ін. Разом із тим, постають питання подальшого дослідження та порівняння зарубіжного досвіду залучення навчальними закладами матеріальних ресурсів.

Метою цієї статті є розкриття аспектів зарубіжного досвіду фінансового забезпечення навчальних закладів, а також узагальнення даного досвіду з метою вдосконалення законодавства для ефективного фінансового забезпечення навчальних закладів України.

Кожна країна застосовує власні способи фінансування навчальних закладів. Можна виділити у світовій практиці: дотації, субвенції, талони, гранти, акції, купони, ваучери, особисті освітні рахунки, а також ряд інших термінів та понять, які за змістом часто подібні, проте різняться між собою їх фінансово-правові механізми.

Серед перспективних коштів на освіту необхідно виокремити гранти.

Грант (англ. grant) у широкому розумінні означає: дарувати; наділити когось іншого, ніж фізична або юридична особа, що надає грант³. У вузькому розумінні грант є сумою коштів, що надаються урядовим закладом особі або установі на конкретні цілі, у тому числі такі як освіта або дослідження⁴. Тому гранти мають цільовий характер. Крім того вони мають надаватись на безповоротній основі.

С. А. Калашнікова зазначає, що цільові освітні гранти спрямовані на розвиток освіти і надаються освітнім інституціям для реалізації тих чи інших проектів, зокрема розроблення нових навчальних програм, проведення наукових досліджень, запровадження інформаційно-комунікаційних технологій, поліпшення управління якістю навчання, керівництва освітніми закладами тощо⁵.

У світовій практиці гранти в основному застосовуються для допомоги учням та студентам, що зазнають фінансових труднощів. Крім того, гранти можуть: по-перше, спрямовуватись на різні ступені освіти; по-друге, покривати все навчання, так і вивчення окремого курсу; по-третє, надаються для шкіл, університетів та інших навчальних закладів, а також для допомоги окремим особам у реалізації навчальних цілей.

Російські дослідники серед нових організаційно-правових форм фінансування державних і муніципальних видатків виокремлюють гранти як одноразові, безоплатні та безповоротні кошти, що виділяються з умовою дотримання певних вимог, котрі можуть надаватись у тому числі освітнім установам, творчим колективам, загалом на конкурсній основі чи за іншою системою відбору⁶.

У США більшість штатів призначають різноманітні стипендії та гранти і надають допомогу студентам по вступу на навчання до обраних ними закладів. Насамперед мешканці штату мають багато привілеїв, зокрема фінансових, при вступі до вищого закладу освіти, котрий розміщується на території цього штату⁷.

У Польщі (місто Бидгощ) запроваджена система місцевих грантів на реалізацію інноваційних завдань в школах та інших навчальних закладах. Місцеві освітні гранти затверджуються міською радою, після їх оцінки так званім комітетом експертів. Кошти спрямовуються на реалізацію проектів у сферах педагогічних інновацій, спеціалізованих семінарів, які виходять за межі програми школи, занять для прийняття дітей до школи тощо⁸.

На наш погляд, запровадження місцевих грантів на освіту має ряд позитивних моментів, що включаються у залученні місцевих фінансових ресурсів для реалізації безпосередньо споживачами послуг, що проживають на даній території, забезпечення додатковими фінансовими ресурсами навчальні заклади, мотивацію та відповідальність педагогів за надання якісних освітніх послуг.

Крім того, гранти можуть покривати фінансові затрати в оплаті за навчання, коли ці кошти надаються для незаможних осіб. Крім мети здобуття освіти гранти спрямовуються на допомогу незабезпеченим особам, наприклад для придбання шкільної форми⁹.

Гранти для фінансової підтримки навчальних закладів можуть надаватись фізичними та юридичними особами, в тому числі іноземними, а також міжнародними організаціями, об'єднаннями та фондами.

В Україні гранти повинні стати тим фінансовим ресурсом, який надасть навчальним закладам можливість реалізувати освітні проекти, підвищити рівень наукової кваліфікації працівників, отримати сучасне обладнання та підручники. Окрім того пріоритетність у фінансовому забезпеченні навчальних закладів за допомогою грантів буде підтримкою неприбуткових освітніх програм, які однак відіграють важливу роль для даного закладу, отримання освіти здібним особам, що не мають матеріальних засобів для здобуття престижної освіти (насамперед для студентів) закордоном чи у провідних вузах країни.

Гранти за законодавством України надаються переважно для реалізації певних проектів або здійснення наукових досліджень. Так, можемо згадати укази Президента України: «Про гранти Президента України для обдарованої молоді» від 02 серпня 2000 р. № 945/2000¹⁰, «Про Положення про порядок надання грантів Президента України для підтримки наукових досліджень молодих учених» від 24 грудня 2002 р. № 1210/2002¹¹, «Про Положення про гранти Президента України для випускників професійно-технічних навчальних закладів» від 28 грудня 2004 р. № 1561/2004¹², «Про Положення про щорічні гранти Президента України докторам наук для здійснення наукових досліджень» від 17 червня 2009 р. № 446/2009¹³. Дані укази передбачають надання щорічних грантів Президента України для фінансової підтримки державою: обдарованої молоді, з метою реалізації соціально значущих творчих проектів у соціальній та гуманітарній сфері; випускників професійно-технічних навчальних закладів України, з метою реалізації технічних проектів у сфері суспільного виробництва; актуальних, значущих наукових досліджень молодих учених; докторів наук для здійснення наукових досліджень.

Слід зазначити, що у нормативних актах передбачено можливість надання цільової фінансової підтримки освіти за допомогою грантів. Так, в указі Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти» від 17 квітня 2002 р. № 347/2002¹⁴, який прийнятий з метою визначення стратегії та основних напрямів розвитку освіти в Україні, зокрема у п. 26 закріплено, що одним з основних джерел фінансового забезпечення освіти є гранти. Державною національною програмою «Освіта» («Україна XXI століття»), що затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 03 листопада 1993 р. № 896¹⁵ передбачено мож-

лівість участі у міжнародних конкурсах для здобуття наукових грантів, а також запровадження системи грантів з метою реформування наукової діяльності у системі освіти. Зазначимо, що з 2010 р. Законом України «Про Державний бюджет України на 2010 рік»¹⁶ та Законом України «Про Державний бюджет України на 2011 рік»¹⁷ у розподілі видатків державного бюджету на 2010 та 2011 роки передбачено видатки на «Державні премії, стипендії та гранти в галузі освіти, науки і техніки». Таким чином, фінансове забезпечення освітніх грантів має правове закріплення в законодавстві України.

Разом із тим, гранти є джерелом формування спеціального фонду бюджету як власні надходження бюджетних установ відповідно до ч. 4 ст. 13 Бюджетного кодексу України¹⁸. Однак на рівні освітніх законів України засади розвитку освітніх грантів не врегульовано. Отже, необхідно закріпити гранти у ст. 61 Закону України «Про освіту»¹⁹ серед додаткових джерел фінансування.

Правові основи освітнього гранту слід деталізувати у підзаконному нормативно-правовому акті, зокрема «Положенні про освітній грант», де необхідно закріпити: визначення терміна «освітній грант»; основні принципи надання гранту (безповоротність, неприбутковість, рівність, цільовий та конкурсний характер); суб'єкти надання та коло отримувачів гранту, їх права та обов'язки; загальні критерії отримання гранту; процедура проведення конкурсу на отримання освітніх грантів; умови договору освітнього гранту; оподаткування гранту; відповідальність за нецільове використання коштів освітнього гранту.

Для вдосконалення ефективного використання бюджетних коштів для здобуття освіти в навчальних закладах вважаємо за необхідне звернути увагу на досвід зарубіжних країн, які використовують інноваційні системи особистих освітніх рахунків.

Особистий освітній рахунок – це ощадно-розрахунковий рахунок, що забезпечує ефективний контроль користувачів з перерозподілу приватних та державних фінансових ресурсів, що формують депозит такого рахунку²⁰.

Особисті освітні рахунки з'явилися на ринку освітніх та фінансових послуг у кінці 90-х років у Великобританії і США. У британській моделі особистих освітніх рахунків державні фінансові стимули орієнтовані на заохочення освітніх інвестицій фізичних та юридичних осіб і включають, зокрема фінансовий внесок держави в перший рік функціонування рахунку, звільнення внесків роботодавця від податку тощо. При цьому американська модель передбачає тільки існування рахунків «підготовки робітників» для вкладів користувача рахунку, переказів грошових коштів держави та роботодавця²¹.

Система особистих освітніх рахунків називається умовно «банком освіти», що пов'язано з установою (повинна бути публічним органом), відповідальною за управління рахунком та здійснення фінансових операцій²².

Для України досвід використання новітньої системи особистих освітніх рахунків може бути позитивним, оскільки вона приносить користь усім, хто задіяний у даному процесі: державі, роботодавцю, навчальному закладу, користувачеві рахунку. Основні потенційні вигоди використання таких рахунків зводяться до наступного: фінансовий вклад держави «на старті», що приводить до економії коштів та мотивацію працедавця до підвищення кваліфікації працівників; особистий контроль власника рахунку над внесеним депозитом; висока ступінь адаптації навчальних закладів до потреб споживачів; звільнення та надання пільг сплати певних податків зі сторони роботодавця; документування освітніх досягнень особи та надання такої інформації працедавцю; прозорий механізм знижок сплати фінансових зобов'язань власником рахунку.

Детальніше розглянемо проблеми розвитку ваучерної системи. Під ваучерами розуміють випущені державою цінні папери, які підтверджують фінансування освітніх послуг певного типу на конкретну суму грошей²³. Іншими словами, ваучер є формою розподілу фінансових ресурсів, яку можна охарактеризувати як субвенцію об'єктно-суб'єктну: об'єктна (для постачальників освітніх послуг) і суб'єктна (для споживачів – одержувачів цих послуг)²⁴.

Обґрунтовуючи ідею ваучерної системи освіти, відомий економіст, лауреат Нобелівської премії М. Фрідмен запропонував, щоб усім батькам, що мають дітей шкільного віку, видавались особливі сертифікати (ваучери), якими б вони сплатили школі за навчання своїх дітей і які б потім були викуплені у шкіл державою²⁵.

Ваучерна система має сильні та слабкі сторони. На думку В. С. Журавського, при ваучерній системі фінансування вищої освіти «застереження щодо можливості втрати певних навчальних закладів, наукових центрів, що формуються десятиріччями, через ринкові коливання можуть бути пом'якшені шляхом сприяння навчальним закладам у вивченні потреб ринку праці, спрощення механізмів трансформування та злиття закладів освіти, передбачення в державному освітньому бюджеті антикризових компенсаторних фондів»²⁶.

Ефективність ваучерної системи зводиться до наступного: по-перше, кошти спрямовуються одразу до навчальних закладів; по-друге, відбувається підвищення якості навчання в результаті конкуренції між навчальними закладами за споживача освітніх послуг; по-третє, зникає проблема економії бюджетних коштів, яка завжди є актуальною при бюджетному фінансуванні; по-четверте, навчальні заклади самостійно, на власний розсуд можуть розпоряджатися коштами; по-п'яте, можливість самостійного вибору навчального закладу особою, що навчається чи її батьками.

Застосування ринкових механізмів для здобуття освіти у навчальних закладах створить конкурентне середовище з метою контролю надання та попиту на освітні послуги. Проте, з огляду на велике значення проведення реформи системи освіти, необхідна широка дискусія в наукових колах та серед громадськості щодо впровадження ідей ваучерної освіти.

Деякі ідеї розвитку ваучерної системи можуть бути використані у практиці фінансування навчальних закладів України. Ваучер повинен бути рівноправним, доступним засобом, кошти якого можуть бути передбачені щороку у відповідному бюджеті для покриття видатків, що пов'язані зі здобуттям освіти. Бюджетні кошти будуть надаватись не навчальному закладу, а особі, що навчається за принципом «гроші слідують за дитиною».

Матеріальним ресурсом забезпечення здобуття освіти для малозабезпечених категорій громадян можуть стати також державні субсидії. Вони мають ряд переваг, оскільки «є більш гнучким та ефективним знаряддям державної допомоги і надаються тільки тим, хто їх дійсно потребує, та саме на той період, який є необхідним для такої підтримки»²⁷.

Таким чином, узагальнення зарубіжного досвіду щодо освітніх грантів, особистих освітніх рахунків та ваучерної системи вказують на можливість їх практичного застосування в Україні. З метою вдосконалення законодавства України у сфері фінансового забезпечення навчальних закладів, до додаткових джерел фінансування, передбачених ст. 61 Закону України «Про освіту», слід додати гранти та деталізувати правові засади освітнього гранту в «Положенні про освітній грант».

¹ Науково-освітній потенціал нації: погляд у XXI століття / [авт. кол.: В. Литвин (кер.), В. Андрущенко, С. Довгий та ін.]. – К.: Навчальна книга, 2003. Кн. 3: Модернізація освіти. – 2003. – С. 202.

² Професійна освіта в зарубіжних країнах: порівняльний аналіз / [Абашкіна Н. В., Авксентьєва О. І., Антонюк Р. І. та ін.]; За ред. Н. Г. Ничкало, В. О. Кудіна. – [2-е вид.]. – К.: Вибір, 2002. – С. 362.

³ *Black Henry Campbell*. Black's law dictionary: definitions of the terms and phrases of American and English jurisprudence, ancient and modern: [with pronunciations] / by Henry Campbell Black. – St. Paul, Minn. : West Publishing, 1991. – P. 699.

⁴ *Black Henry Campbell*. Вказана праця. – P. 700.

⁵ *Калашнікова С. А.* Грант / С. А. Калашнікова // Енциклопедія освіти [голов. ред. В. Г. Кремень]. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 140.

⁶ Финансовое право / [Горбунова О. Н., Крохина Ю. А., Писарева Е. Г. и др.]; отв. ред. Н. И. Химичева. – М.: НОРМА, 2005. – С. 635.

⁷ *Романовський О. О.* Теорія і практика зарубіжного досвіду в підприємницькій освіті України / О. О. Романовський. – К.: Деміур, 2002. – С. 156.

⁸ *Jeżowski Antoni*. *Ekonomika oświaty* / Antoni Jeżowski. – Warszawa: Dom Wydawniczy ABC. Oddziai Polskich Wydawnictw Profesjonalnych, 2006. – S. 236.

⁹ The Educational Grants Directory. – London: Directory of Social Change, 1988. – P. 211.

¹⁰ Про гранти Президента України для обдарованої молоді: Указ Президента України від 02.08.2000 р. № 945/2000 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 31. – Ст. 1308.

¹¹ Про Положення про порядок надання грантів Президента України для підтримки наукових досліджень молодих учених: Указ Президента України від 24.12.2002 р. № 1210/2002 // Урядовий кур'єр від 04.01.2003 р. – № 2.

¹² Про Положення про гранти Президента України для випускників професійно-технічних навчальних закладів: Указ Президента України від 28.12.2004 р. № 1561/2004 // Урядовий кур'єр від 11.01.2005 р. – № 3.

¹³ Про Положення про щорічні гранти Президента України докторам наук для здійснення наукових досліджень: Указ Президента України від 17.06.2009 р. № 446/2009 // Урядовий кур'єр від 08.07.2009 р. – № 120.

¹⁴ Про Національну доктрину розвитку освіти: Указ Президента України від 17.04.2002 р. № 347/2002 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 16. – Ст. 860.

¹⁵ Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття»): Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.1993 р. № 896 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

¹⁶ Про Державний бюджет України на 2010 рік: Закон України від 27.04.2010 р. № 2154-VI // Офіційний вісник України. – 2010. – № 32. – Ст. 1155.

¹⁷ Про Державний бюджет України на 2011 рік: Закон України від 23.12.2010 р. № 2857-VI // Офіційний вісник України. – 2011. – № 99/1. – Ст. 3541.

¹⁸ Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI // *Голос України* від 04.08.2010 р. – № 143.

¹⁹ Про освіту: Закон України від 23.05.1991 р. № 1060-XII // *Відомості Верховної Ради УРСР*. – 1991. – № 34. – Ст. 451.

²⁰ *Bielecki Piotr, Kaźmierczak Andrzej*. Edukacyjne konta osobiste: [alternatywny mechanizm finansowania edukacji ustawicznej i szkolnictwa wyższego] / Piotr Bielecki, Andrzej Kaźmierczak. – Warszawa: Oficyna Wydawnicza Szkoły Główniej Handlowej, 2002. – S. 5.

²¹ *Bielecki Piotr, Kaźmierczak Andrzej*. Вказана праця. – S. 5.

²² *Bielecki Piotr*. Bony edukacyjne: granice uynkownienia edukacji / Piotr Bielecki. – Warszawa: Szkoła Główna Handlowa, 2005. – S. 155.

²³ *Каленюк І. С.* Освіта в економічному вимірі: потенціал та механізм розвитку / І. С. Каленюк. – К.: ТОВ «Кадри», 2001. – С. 304.

²⁴ *Bielecki Piotr*. Вказана праця. – S. 12.

²⁵ *Вифлеемский А. Б.* Экономика образования: Пособие для системы повышения квалификации работников образования / А. Б. Вифлеемский. – М.: Народное образование, 2003. – 2003. – Кн. 2. – С. 26.

²⁶ *Журавський В. С.* Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні / В. С. Журавський. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – С. 80.

²⁷ *Воротіна Н. В.* Проблеми реалізації конституційних положень щодо державного бюджету та податків в Україні / Н. В. Воротіна // *Правова держава*. – 1998. – Вип. 9. – С. 158.

Резюме

Розкрито правові засади зарубіжного досвіду фінансового забезпечення навчальних закладів, зокрема за допомогою освітніх грантів, особистих освітніх рахунків, ваучерної системи. Запропоновано напрямки вдосконалення законодавства України щодо освітніх грантів.

Ключові слова: фінансове забезпечення навчальних закладів, освітній грант, особистий освітній рахунок, ваучерна система.

Резюме

Раскрыты правовые основы зарубежного опыта финансового обеспечения учебных заведений, в частности с помощью образовательных грантов, личных образовательных счетов, ваучерной системы. Предложены направления усовершенствования законодательства Украины относительно образовательных грантов.

Ключевые слова: финансовое обеспечение учебных заведений, образовательный грант, личный образовательный счет, ваучерная система.

Summary

Solved legal basis of foreign experience financial providing educational organization, particularly through educational grants, private education accounts, voucher system. Proposed straight of improvement legislation of Ukraine on educational grants.

Key words: «financial providing educational organization», «education grant», «private educational accounts», «voucher system».

Отримано 1.02.2011

I. С. ВОЙТЕНКО

Ірина Сергіївна Войтенко, здобувач Національного університету ДПС України

ОРГАНИ (ПОСАДОВІ ОСОБИ), ЯКІ МАЮТЬ ПРАВО ЗАСТОСОВУВАТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКІ САНКЦІЇ

Глибинні перетворення, що відбуваються в нашій державі, вимагають удосконалення діяльності всіх органів виконавчої влади в процесі здійснення адміністративної реформи в Україні. Адміністративна реформа є об'єктивною необхідністю, мета якої – примусити державний апарат працювати на благо людей. У концепції адміністративної реформи зазначено, що важливим чинником виходу з трансформаційної кризи українського суспільства є створення сучасної, ефективної системи державного управління.

Зміст цієї реформи полягає, з одного боку, у комплексній перебудові існуючої в Україні системи державного управління всіма сферами суспільного життя, з іншого – у розбудові деяких окремих інститутів, одним із яких є інститут адміністративної відповідальності. Особливу зацікавленість науковців викликає реформування інституту адміністративної відповідальності юридичних осіб¹.

Слід відзначити, що законодавець, вказуючи на належність деяких заходів впливу на юридичних осіб до сфери адміністративного примусу, тим самим уникає застосування щодо них таких термінів, як «адміністративне правопорушення», «адміністративна відповідальність» та «адміністративне стягнення». Це призводить до того, що в одних випадках він їх називає стягненнями², а в інших – фінансовими³ та адміністративно-господарськими санкціями⁴.

Така законодавча позиція породжує ще одну проблему, пов'язану з розмежуванням заходів припинення й адміністративних стягнень, які застосовуються до юридичних осіб при скоєнні ними адміністративних деліктів у сфері господарської діяльності. Найповніше вона виявляється під час застосування до юридичної особи таких заходів адміністративного примусу, як припинення діяльності та позбавлення ліцензії (дозволу). Деякі правники стверджують, що це заходи адміністративного припинення⁵. Інші дотримуються думки про те, що вказані примусові заходи є адміністративними стягненнями, однак у деяких випадках можуть застосовуватися і як заходи припинення правопорушення⁶.

Остання точка зору зумовлена адміністративно-юрисдикційною практикою та відповідає сучасному стану нормативного врегулювання заходів адміністративного примусу щодо юридичних осіб, які ще не отримали в нормативних приписах чіткої цільової спрямованості.

Гострі дискусії серед науковців точаться також і з приводу визначення правової природи фінансових (економічних) санкцій, що застосовуються до зазначених деліквентів. На слушну думку І. Куян, відсутність серед представників адміністративно-правової доктрини єдиного підходу щодо вирішення аналізованого питання створює ситуацію, за якої:

- 1) виникає термінологічна плутанина;